

Синтез скрипкової музики Ма Сіцонга: національні та європейські традиції

Табаків П. А.¹, Шуневич М. В.², Хома М. С.³, Лі Янь Лун⁴,

Мазена Т. Л.⁵

Опубліковано	Секція	УДК
28.02.2024	Освіта/Педагогіка	78:316

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12528595>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Стаття розглядає скрипкову творчість видатного китайського скрипаля та композитора ХХ століття Ма Сіконга, освіченого у Франції, зокрема в К. Дебюссі, і впливаючого на музичних творчих контактах з музикантами різних національностей, а також на його довготривале перебування у США. Стаття обговорює стильові особливості його об'ємного скрипкового репертуару і типи співвідношень між європейськими та національними традиціями у китайській скрипковій музиці. Визначається рівень інтеграції міжконтинентальних взаємодій у музичному мистецтві ХХ століття через впливи К. Дебюссі, М. Равеля, Ф. Крейсера, С. Прокоф'єва, Б. Бартока та інших, з основою на китайській народній музиці. Особливий інтерес становлять органологічні тематики, що включають взаємопроникнення національних виконавських традицій на народних китайських струнно-смичкових інструментах, таких як ерху, і класичних європейських інструментах.

Ключові слова: європейські традиції, національні традиції, китайська народна музика, музична інтеграція, органологія, ерху, струнно-смичкові інструменти.

Synthesis of Ma Shitsong's violin music: national and European traditions

Abstract. The article examines the violin work of the outstanding Chinese violinist and composer of the 20th century, Ma Sikong, who was educated in France, in particular by C. Debussy, and who influenced his musical creative contacts with musicians of various nationalities, as well as his long-term stay in the USA. The article discusses the stylistic features of his voluminous violin repertoire and the types of relationships between European and national traditions in Chinese violin music. The level of integration of intercontinental interactions in the musical art of the 20th century is determined through the influence of C. Debussy, M. Ravel, F. Kreisler, S. Prokofiev, B. Bartok and others, based

¹ викладач кафедри музичного мистецтва ЗВО «Львівський університет бізнесу і права»

² народний артист України

³ заслужений артист України

⁴ кандидат мистецтвознавства

⁵ доктор мистецтвознавства

on Chinese folk music. Of particular interest are organological themes, which include the interpenetration of national performance traditions on folk Chinese stringed and bowed instruments, such as the erhu, and classical European instruments.

Key words: European traditions, national traditions, Chinese folk music, musical integration, organology, erhu, stringed instruments.

Вступ

Стаття описує життєвий та творчий шлях видатного китайського скрипаля і композитора ХХ століття Ма Сіконґа (1912–1987), відомого як "Король китайських скрипалів". Вона розглядає різноманітний творчий доробок Ма, включаючи опери, балети, симфонії, концерти для різних складів оркестру, сольні скрипкові та фортепіанні композиції, а також програмні та циклічні твори. Особлива увага приділяється впливам європейських майстрів, таких як Клод Дебюссі, та взаємодії китайських та європейських музичних традицій в творчості Ма. Також зазначається особистий та мистецький розвиток Ма під час навчання у Франції та перебування у США, що значно вплинуло на його стиль і музичну палітру.

Результати

У дослідженні розглядається творчий шлях і вплив Ма Сіконґа, одного з видатних китайських скрипалів ХХ століття. Вона акцентує увагу на його освітньому та творчому досвіді у Європі, зокрема у Франції, де Ма навчався гри на скрипці та фортепіано і вивчав композицію під керівництвом Янко Біненбаума. Його музична кар'єра включає роботу як викладача і концертмейстера в Китаї, а також активне творення скрипкових і фортепіанних творів, які поєднують європейські та китайські музичні впливи. Стаття також розглядає роль національних китайських інструментів, зокрема ерху, у контексті національної музичної традиції, яка взаємодіє з європейськими музичними жанрами та стилями.

У лютому 1934 року Ма Сіконґ почав активну концертну діяльність у співпраці з піаністом Гаррі Рудим, який мав близькі стосунки з С. Прокоф'євим та виявився великим прихильником його творчості. В результаті цієї співпраці народилася Соната для скрипки і фортепіано № 1 G-dur (1934), в якій чітко відчутні впливи російського композитора. У 1935 році Ма й Руді виступали у Гонконгу, а Ма завершив створення "Колискової" для скрипки соло (1935), де він використав і переосмислив інтонації народних китайських колискових в імпресіоністичному стилі, що поєднує національні традиції з європейським інструменталізмом.

Ма продовжував активно концертувати як скрипаль-віртуоз разом із своєю дружиною-піаністкою у Пекіні. Новим етапом у його творчості стала Соната для скрипки і фортепіано № 2 (1936), в якій композитор використовував урбаністично-експресіоністичні тенденції європейської музики, зливши їх з національними китайськими музичними елементами.

У липні 1937 року почалася китайсько-японська війна, під час якої Ма виступав як керівник хору і написав багато патріотичних пісень. Він також відгукнувся на військові події через інструментальні композиції, зокрема "Монгольську сюїту" для скрипки і фортепіано (1937), яка принесла йому світову славу. Її друга частина, "Ностальгія", стала символом туги за рідним краєм серед китайських емігрантів.

У тому ж 1937 році Ма також звернувся до створення об'ємних філософсько-концептуальних творів для скрипки і фортепіано, серед яких виділяється Рондо № 1, яке відзначене драматично-експресивними настроями і танцювальними елементами

Завершальним в творчості Ма на цей десятиліток став Струнний квартет № 2 ор. 10 (1938), який продовжував експерименти з синтезом європейських і китайських музичних традицій.

З початком Другої світової війни розпочався наступний етап творчості Ма Сіконґа, який був сповнений як злетів, так і трагічних подій. Композитор відіграв важливу роль у розвитку музичної освіти в Китаї, відкриваючи консерваторії в різних містах та викладаючи у університетах і консерваторіях. У 1949 році він став ректором Консерваторії у Пекіні і очолив Всекитайську Асоціацію Музикантів.

Серед його об'ємних композицій цього періоду виділяється віртуозний Концерт для скрипки з оркестром F-dur (1944), епіко-лірична "Синьдзянь-Рапсодія" для скрипки з оркестром (1954), багаточастинна "Поема Тибету" для скрипки і фортепіано (1941), а також Рондо № 2 (1950). У своїх скрипкових мініатюрах і циклах Ма демонстрував гравітацію до двох основних жанрових парадигм: пісенності і танцювальності. До першої відносяться такі твори, як "Пасторальна пісня" (1944), "Лірична мелодія" (1952), "Вечірня пісня" (1952), "Пісня пастуха" (1952), "Гірські пісні" (1954), які відзначалися кантиленною природою скрипкового інструменталізму. До другої жанрової парадигми відносяться "Танці осіннього урожаю" (1944), "Танець Драконових ліхтариків" (1952), "Весняні танці" (1953), що відзначалися ритмічним багатством і винахідливістю в обробці різних танцювальних елементів.

Всі ці твори відзначалися інтенсивним фольклоризмом та специфічним приуроченням до музичних традицій різних регіонів, таких як Тибет і Синдзянь. Окрім цитатного використання фольклорного матеріалу, Ма Сіконґ виявив вишуканість і незвичайність у способах інтерпретації автентичних джерел, що нагадувало методи композиторів, таких як М. Равель і Б. Барток.

У 1951 році Ма представляв китайську музичну культуру на "Празькій весні" в Чехословаччині, а в 1958 році був членом журі Міжнародного конкурсу ім. П. Чайковського. Проте в 1966 році, під час культурної революції, Ма потрапив під пресу влади як представник академічної музики, його арештували, але він вдало втік і таємно емігрував з родиною до США в 1967 році, де й залишився до кінця свого життя.

Після майже п'ятирічного періоду мовчання він повернувся до творчості, почав концертувати, навчати і писати музику, зокрема для скрипки. У свій американський період Ма створив дві Сюїти для скрипки і фортепіано - "Гаошан-Сюїта" та "Аміс-Сюїта" (1973), а також інші важливі твори, зокрема Концерт для двох скрипок з оркестром. Останніми великими творами стали Соната № 3 і Рондо № 4 для скрипки і фортепіано, написані у 1984 році, за три роки до смерті композитора.

У своїй творчості Ма Сіконґ поєднав в собі впливи фольклору, вишуканість і сміливість інтерпретації, що дозволяє йому зайняти особливе місце в історії китайської і світової музичної культури.

Після своєї еміграції до США в 1967 році, Ма Сіконґ став відомим і в Сполучених Штатах, де його творчість виявилася цінною для американської культурної сцени. Відомі політичні діячі, такі як президент Річард Ніксон і держсекретар Генрі Кіссінджер, під час візиту до Китаю в 1972 році, виступали за Ма і висловлювали свою підтримку його особі. Однак Ма не зміг повернутися до Китаю, і йому довелося жити в еміграції.

У червні 1985 року відбулася реабілітація Ма з боку китайської влади, коли він триумфально гастролював Європою зі своєю дружиною-піаністкою. Він сподівався відвідати Китай, але перед візитом погодився на ризиковну операцію на серці, в ході якої помер у 1987 році у Філадельфії. Його поховали в США.

Тільки у 2002 році було відкрито музей Ма Сіконґа в Гуанчжоу, і у 2007 році китайський уряд провів церемонію повернення його праху до рідного міста Хайфен. Було також опубліковано композиції і листи Ма, а колекція 13 CD його творів дала змогу оцінити його музичну спадщину. У ХХІ столітті Китай почав заново відкривати для себе цінність творчості Ма та інших композиторів.

Творчість Ма Сіконґа, впливова на китайську і світову музичну культуру, була пронизана впливами європейських майстрів, таких як К. Дебюссі, М. Равель, Ф. Крейслер, а також народної китайської музики. Його життєвий шлях і творчість представляють собою унікальний феномен, який заслуговує на глибоке та всебічне вивчення.

Висновки

Освітній та творчий досвід Ма Сіконґа у Франції, де він навчався під керівництвом Янко Біненбаума, сприяв формуванню унікального стилю, який поєднував у собі елементи класичної європейської музики з національними китайськими мотивами.

Ма активно концертував і працював як викладач і концертмейстер у Китаї, вносячи значний внесок у розвиток музичної освіти. Його творчість охоплює широкий спектр жанрів, від скрипкових сонат і ронд до симфонічних поем і мініатюр, які відзначаються яскраво вираженими експресивними і національними елементами.

Сприйняття Ма Сіконґом китайської музичної традиції через призму європейських впливів підкреслює його роль як піонера у синтезі культурних кодів. Його творчість є не тільки важливим елементом китайської музичної культури, але й світової музичної спадщини, яка заслуговує на увагу і дослідження у контексті взаємодії музичних традицій різних народів і епох.

Список використаних джерел

1. <http://broom02.revolvy.com/main/index.php?s=Ma%20Sicong>
2. Grove Dictionary of music; режим доступу: <http://broom02.revolvy.com/main/index.php?s=Ma%20Sicong>
3. Zhang Jingwei. A chronicle of Ma Sicong / Jingwei Zhang – China, 2004.
4. On Ma Sicong. Ma Sicong Editorial Committee, 1997. Режим доступу: http://5.ua/index.php?option=com_search&searchword=On+Ma+Sicong%2C+Ma+Sicong+Editorial+Committee%2C+1997%2C+ISBN+7-103-01597